

พระราชนิพนธ์ บทละครพูดร้อยแก้ว

อ. ชิดดาว เดชศรี

๐๑

พัฒนาการ
ของการละครไทย

๑.๑ ละครดั้งเดิมของไทย

- ละครดั้งเดิมของไทย คือ ละครรำ
- การแสดงเรื่องราวต่อกันด้วยการรำให้เข้ากับบท มีดนตรีและการขับร้องประกอบ
- ละครดั้งเดิมของไทย สันนิษฐานว่ามาจาก ๒ ทาง คือ
  - รับมาจากอินเดีย
  - พัฒนามาจากการละเล่นพื้นบ้าน

๑.๑.๑ ละครชาตรี

- ผู้แสดงเป็นชายล้วน เล่นเพียง ๓ คน ได้แก่ ตัวพระ
ตัวนาง และตัวเบ็ดเตล็ด
- เล่นเพียงบางเรื่อง ตัวละครร้องบทเองขณะที่รำ
- ปลุกโรงบริเวณที่แสดง ไม่ต้องยกพื้น เดิมไม่สวมเสื้อ
- ละครชาตรีเครื่องใหญ่ = การแสดงมีโรงคล้ายละครนอก

ที่มา:

<https://www.trueplookpanya.com/blog/content/62366/-artper-art-cul->

๑.๑.๒ ละครนอก

- ผู้แสดงเป็นชายล้วน
- เดิมไม่ได้เรียกว่า ละครนอก ต่อมาเมื่อมีละครในพระราชฐาน จึงบัญญัติว่า ละครนอก และละครใน
- มีการผูกโรงละครเป็นรูปสี่เหลี่ยม มองได้ 3 ด้าน หน้าฉากตรงกลางตั้งเตียง สำหรับตัวละครนั่ง
- นักแสดงแต่งเลียนเครื่องต้นของกษัตริย์
- บทละครนอก เช่น ไกรทอง โศบุตร สังข์ทอง ฯลฯ

๑.๑.๓ ละครไน

- การละครภายในเขตพระราชฐาน
- ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน
- เดิมเป็นเครื่องราชูปโภคที่สงวนไว้เฉพาะกษัตริย์
- จุดเด่นของละครไน คือ การรำงาม ละมุนละม่อม
การดำเนินเรื่องช้า เน้นการอวดฝีมือรำ เพลงไพเราะ
- เรื่องที่เล่นมี ๔ เรื่อง คือ
  - รามเกียรติ์, อิเหนา, อุณรุท, ดาหลัง

ที่มา: <https://i.ytimg.com/vi/ZF2AflwnQ5A/maxresdefault.jpg>

๑.๒ ละครที่ปรับปรุงขึ้นมาใหม่

- ตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา ละครไทยมีการปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก มิได้มีเพียงละครรำเพียงอย่างเดียว
- อาจแบ่งได้เป็นละครรำ ละครร้อง และละครพูด

๑.๒.๑ ละครรำ

๑.๒.๑.๑ ละครเสภา

- พัฒนามาจากการขับเสภา แล้วมาผนวกกับละครนอก
- ลักษณะเด่น ใช้การขับเสภาในการดำเนินเรื่อง

ที่มา:

<https://www.bloggang.com/data/r/rouenrarai/picture/1506841398.jpg>

๑.๒.๑.๒ ละครพันทาง

ที่มา:

https://images.thaiza.com/34/34_20180710115035.jpg

- ละครพันทาง = ละครแบบผสมทั้งทำรำ ดนตรี เพลงร้อง การแต่งกาย และเรื่องที่แสดง นิยมเล่นเรื่องราวที่มาจากพระราชพงศาวดาร
- กำเนิดโดย เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) สมัยรัชกาลที่ ๕ มีการเก็บค่าเข้าชม
- โรงละคร “ปรีณสธิเอเตอ” (Prince Theatre) → ละครวิก
- เป็นละครที่นักแสดงเล่นตามเพศ แต่งตัวเลียนแบบชนแต่ละชาติ

๑.๒.๑.๓ ละครดึกดำบรรพ์

- ได้แรงบันดาลใจมาจากการแสดงโอเปร่าของตะวันตก จัดขึ้นที่ “โรงละครดึกดำบรรพ์”
- ดำเนินเรื่องตามบทร้องและบทเจรจา และการรำพร้อมกัน
- มีเวที ฉาก อุปกรณ์ตกแต่ง รวมถึงแสงเสียง เครื่องแต่งกายขึ้นตาม ละครในและละครนอก

ที่มา:

<https://i.ytimg.com/vi/An8JKo9G7us/maxresdefault.jpg>

๑.๒.๒ ละครร็อง

๑.๒.๒.๑ ละครร็องไม่มีลูกคู่

- รัชกาลที่ ๖ เป็นผู้ริเริ่ม โดยนำเอาโอเปร่าของตะวันตกมาปรับใช้
- ลักษณะสำคัญ คือ ตัวละครร็องบทเองทั้งหมดเป็นการดำเนินเรื่อง ไม่มีลูกคู่ร้องรับ หรือช่วยร้อง
- การแสดงใช้ท่าทางแบบปกติสามัญ อาจมีรำบ้างเล็กน้อย เครื่องแต่งกายตามท้องเรื่อง ใช้เพลงไทยประกอบการแสดง
- ละครร็องประเภทนี้ เช่น *สาวตรี พระพ่วง พระเกียรติรถ* ฯลฯ

๑.๒.๒.๒ **ละครร้องมีลูกคู่**

- **ละครร้องมีลูกคู่ = ละครร้องสลับพูด มีทั้งบทร้องและบทพูด ที่ร้องเป็นหลัก**
  - **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น**
  - **ผู้แสดงจะร้องบทที่เป็นบทสนทนาเอง ลูกคู่จะร้องบทบรรยายแสดง อากัปกริยา และบทคิดคำนึง**
  - **การแสดงทำตามกิริยาสามัญ แต่งกายตามเชื้อชาติและสถานภาพตัวละคร**
- ละครประเภทนี้ เช่น สาวเครือฟ้า ตู๊กตายอดรัก อีนางพระโขนง ฯลฯ**

ที่มา: <https://www.saranukromthai.or.th/pictures13/113-132a.jpg>

๑.๒.๓ ละครพุด

- ละครพุดเกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยขณะที่รัชกาลที่ ๖ ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชได้ริเริ่มการแสดงละครพุด
- รัชกาลที่ ๖ จึงเป็นผู้ทรงกำเนิดละครพุด และเป็นผู้พระราชนิพนธ์บทละครประเภทนี้จำนวนมาก

ที่มา:

<https://i.ytimg.com/vi/PcPyGFYqr3Y/maxresdefault.jpg>

- ลักษณะสำคัญ คือ ตัวละครพูดโต้ตอบกัน ทำทางเป็นแบบปกติสามัญ การแต่งกายเป็นไปตามท้องเรื่อง ตามยุคสมัย มีการเปลี่ยนฉาก จัดฉากให้สมจริง
- ละครพูดอาจแบ่งได้ ๒ ชนิด
  - ละครพูดความเรียง/ร้อยแก้ว เช่น หัวใจนักรบ กลแตก หลวงจำเนียร
เดินทาง ฯลฯ
  - ละครพูดร้อยกรอง เช่น เวนิสวานิช มัทนะพาธา ฯลฯ

- **ละครพูดได้แตกแขนงออกเป็นอีก ๒ ประเภท**
- **ละครพูดสลับลำ**
  - พุดเป็นหลัก การร้องเป็นส่วนเสริม
  - ละครชนิดนี้ เช่น ปล่อยแก่ ผิดใจได้ปลื้ม

ที่มา: <https://2g.pantip.com/cafe/gallery/topic/G4553381/G4553381-2.jpg>

- **ละครสังคีต**
  - การดำเนินเรื่องด้วยการพูดและการร้อง ทั้งสองสำคัญเท่าๆ กัน
  - ตัวอย่างละครชนิดนี้ เช่น มิกาโด วิวาหพระสมุท ฯลฯ
- **ละครพูดนี้ได้พัฒนาต่อมาเป็นละครเวที ละครโทรทัศน์ ละครวิทยุ และภาพยนตร์อย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน**

๐๒

บทละคร
ของรัชกาลที่ ๖

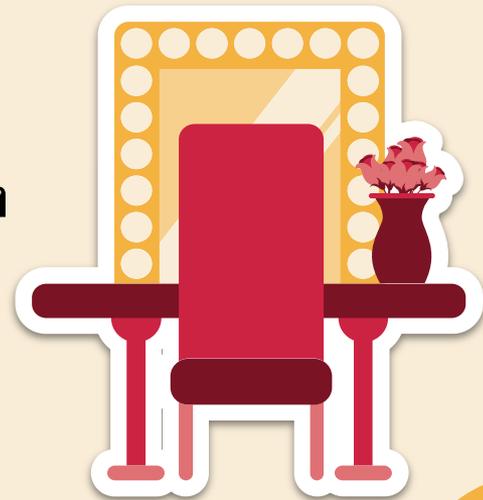
๒.๑ ภาพรวมบทละครของรัชกาลที่ ๖

- รัชกาลที่ ๖ ทรงโปรดละครมาตั้งแต่พระเยาว์ พระองค์เคยแสดงละครพุดชณะประทับอยู่ต่างประเทศ
- เมื่อพระองค์เสด็จนิวัตสยามแล้ว พระองค์ได้ส่งเสริมการละครอย่างยิ่ง
  - การตั้งโรงละครทวีปัญญา
  - การแสดงละครในโอกาสต่าง ๆ

- จุดประสงค์ของละครรัชกาลที่ ๖
  - การใช้ละครเพื่อการสั่งสอนและจูงใจ
  - การหยั่งเสียงเกี่ยวกับประเพณีที่จะทรงเปลี่ยนแปลง
  - การฝึกไหวพริบของผู้ร่วมจัดละคร
  - การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
  - การอนุรักษ์และส่งเสริมการค้นคว้าการละคร

▪ พระราชนิพนธ์บทละครของรัชกาลที่ ๖ มีที่มาหลากหลาย

๑. เกิดจากจินตนาการของพระองค์เอง

- มัทนะพาธา, วิวาห์พระสมุทร

๒. บทละครตะวันตก

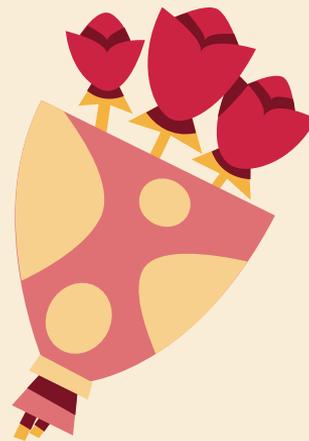
- โรมิโอและจูเลียต, เวนิสวานิช, ล่ามดี

๓. บทละครและวรรณคดีตะวันออก

- ศกุนตลา, สาวিতรี, ปรียทรรตिका

๔. ตำนานหรือวรรณกรรมพื้นบ้านของไทย

- ท้าวแสนปม, พระร่วง

๒.๒ ประเภทบทละครของรัชกาลที่ ๖

ละครรำ

เช่น ศกุนตลา พญาราชวังสัน
ท้าวแสนปม พระเกียรติรถ

ละครร้อง

ร้องไม่มีลูกคู่ คือ สาวิตรี
ร้องมีลูกคู่ เช่น พระร่วง

ละครพูด

ละครพูดร้อยแก้ว
ละครพูดร้อยกรอง

ละครสังคีต

เช่น วิภาพระสมุท มิกาโด วังตี
บทโขน-เบ็กรอง

๐๓

**บทละครพูด
ของรัชกาลที่ ๖**

๓.๑ บทละครพูดที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเอง

- รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดร้อยแก้วด้วยจินตนาการของพระองค์เองไว้ถึง ๒๑ เรื่อง
- เช่น หัวใจนักรบ, กลแตก, ฟอกไม้ขาว, โพงพาง, ฉวยอำนาจ, ความดีมีไชย, หมิ่นประมาทศาล, เห็นแก่ลูก ฯลฯ

๓.๒ บทละครพูดซึ่งทรงแปลจากต่างประเทศ

ปรียทรรติกา	แปลจากละครสั้นสกอต
ต้อนรับลูก	แปลจากบทละครอังกฤษของเปอรัล อัมเฟร์
มิตรแท้	My Friend Jarlet
ตามใจท่าน	As you like it
โรมิโอและจูเลียต	Romeo and Juliet
เวนิสวานิช	The Merchant of Venice

๓.๓ บทละครพูดซึ่งทรงดัดแปลงจากต่างประเทศ

บทละครที่ดัดแปลงจากบทละครอังกฤษ เช่น
นินทาสโมสรร, กุศโลบาย, งดการสมรส

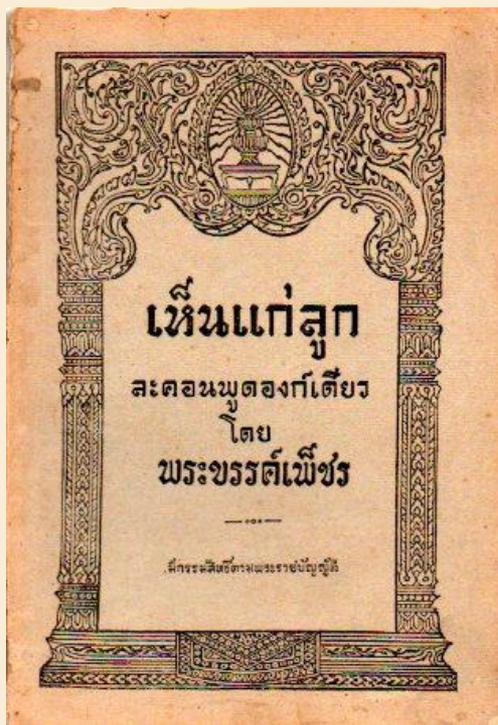
บทละครที่ดัดแปลงจากบทละครฝรั่งเศส เช่น
ไวไลเออากู้, หลวงจำเนียรเดินทาง, คดีสำคัญ, ล่ามดี, หมอจำเป็น

๐๕

พินิจ

เห็นแก่ลูก

- แสดงครั้งแรกปีพ.ศ. ๒๔๕๓
- เป็นละครขนาด ๑ องก์
- พระนามแฝง พระบรมวงศ์เพ็ชร
- เรื่องย่อ

- นายกล้า (ทิพเดชะ) เป็นเพื่อนของพระยาภักดีนฤนารถตั้งแต่ครั้งพระยาภักดีฯ ยังเป็นหลวงกำธร
- นายกล้าทำความผิดโดยอาศัยหน้าที่ราชการ จึงต้องถูกจำคุก ๑๐ ปี

ที่มา: https://c69a8385-a-62cb3a1a-s-sites.googlegroups.com/site/rama6sstory/home/hen-kae-luk/spd_20090801174139_b.jpg?attachauth=ANoY7coB0EaPkpXfYsDwD6o3fjdYdurmRgYXh5g5-TkA5JYBOdGjwGH_g3dbqeHpjDbOa6K_REAfjz-8NsqehSUJWBWYwgzPbxC18ZOplA43p174K3XnIW8N1jMDz3yOr2xYzSOk69Tz6fijj-xsh-LnoiBVtbq5EK-1UkvSTjSpvy8kBdRosbmv1Nybbjir2DcMhVxu08hmOs28M-zERiowObbveUngaTqvc78FAQ4ASKfyCW9nD3MVmKd0H1IA1GleJB-&attredirects=0

เมื่อพ้นโทษแล้ว นายล้าได้ค้าฝิ่นถูกจับได้แต่หลักฐานไม่เพียงพอ นายล้าจึงไม่ต้องถูกจำคุก

- เมื่อนายล้าหมดทางหากินแล้วจึงมาที่บ้านพระยาภักดีฯ ด้วยเจตนาที่จะแสดงตนว่าเป็นบิดาของแม่ลออ และหวังจะอาศัยลูกเลี้ยงชีวิต
- เมื่อนายล้าต้องโทษนั้น แม่ลออเพิ่งมีอายุได้ ๒ ปี และต่อมาเมื่อแม่वलมารดาแม่ลออใกล้จะถึงแก่กรรม ได้มอบแม่ลออให้เป็นบุตรบุญธรรมของพระยาภักดีฯ โดยบอกว่าบิดาที่แท้จริงนั้นเสียชีวิตแล้ว
- พระยาภักดีฯ ได้เลี้ยงดูแม่ลออมาเป็นอย่างดีจนแม่ลอออายุได้ ๑๗ ปี และกำลังจะแต่งงานกับนายทองคำ ลูกเจ้าคุณธนชาติ

- พระยาภักดีฯ ได้ทักทวนไม่ให้นายลำแสดงตนว่าเป็นพ่อของแม่ลออ โดยเกรงว่าจะทำให้แม่ลออเป็นที่รังเกียจของคนทั้งหลาย และจะมอบเงินร้อยชั่งให้นายลำเป็นการตอบแทน แต่นายลำไม่ตกลง

- ขณะที่กำลังโต้เถียงกันอยู่นั้น แม่ลออก็เข้ามา นายลำแนะนำตนเองว่าเป็นเพื่อนพระยาภักดีฯ และเคยเห็นแม่ลออมาตั้งแต่เด็ก

- แม่ลออดีใจที่ได้พบคนที่รู้จักบิดามารดาของตน และได้พูดถึงบิดาอย่างเทิดทูน ทำให้นายลำรู้สึกตนว่าเลวทรามและไม่อยากจะลบรูปบิดาจากใจของแม่ลออ จึงกลับใจไม่แสดงตัวว่าเป็นพ่อและลากลับไป

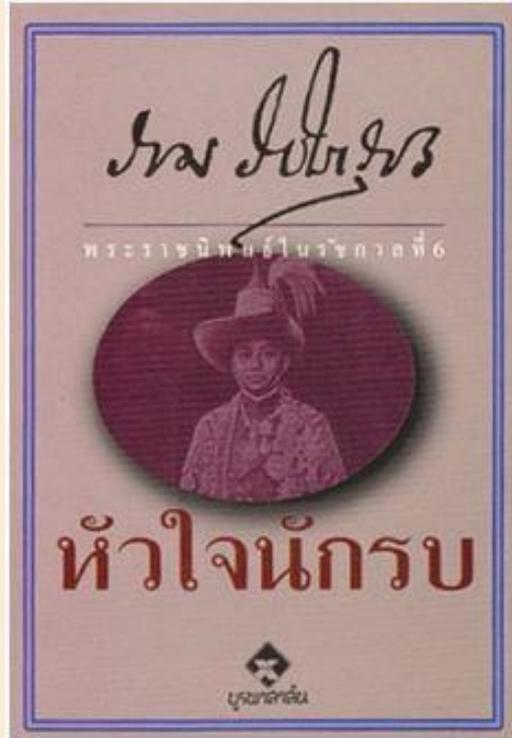
(ทิพย์สุนทร นาคชน, ๒๕๑๖, น.๗๔-๗๕)

๐๕

พินิจ

หัวใจนักกรบ

ที่มา: <https://bci.kinokuniya.com/jsp/images/book-img/97897/97897425/9789742556167.JPG>

- พระราชนิพนธ์เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๖
- ความยาว ๓ ชุด
- ชื่อเรื่องแสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องคือ หัวใจหรือสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการเป็นนักรบคืออะไร
- เป็นเครื่องมือในการปลุกใจให้คนในชาติเกิดความรักชาติ รู้จักหน้าที่ของตนเองที่มีต่อชาติ ตลอดจนเห็นประโยชน์และความสำคัญของกิจการเสือป่า
- เรื่องได้จำแนกตัวละครออกเป็น ๓ กลุ่มคือ “พวกเรา” “คนกลาง” และ “พวกข้าศึก”

(อัญชติ ภู่งกะกา, ๒๕๕๓, น.๒๘๕)

- นำเสนอเรื่องราวของครอบครัวพระภริมณั้วรากรที่มีบุตร ๔ คน คนโตเป็นผู้หญิงชื่ออุไร อีก ๓ คน เป็นผู้ชาย ชื่อ สวิง สวาย และสวัสดิ์
- คนในครอบครัวนี้ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกิจการเสื่อป่า โดยพระภริมณั้วรากรไม่ต้องการให้ลูกชายเข้าร่วมกับเสื่อป่าเพราะไม่เห็นว่า เป็นกิจการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ
- แต่สวัสดิ์ลูกชายคนที่สามได้ขุดคำสั่งไปสมัครเป็นสมาชิกเสื่อป่า
- ส่วนสวิงบุตรชายคนโตที่ในตอนแรกพยายามหลบเลี่ยงการเข้าฝึกทหาร แต่เมื่อถูกนำไปฝึกทหารก็ทำให้เห็นประโยชน์และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกับการเป็น

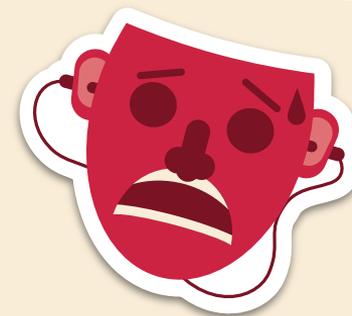
ทหาร

- และอุไรลูกสาวคนโตมีคู่รักคือหลวงมณีซึ่งเป็นสมาชิกเสือป่า
- มีเพียงแต่สวายลูกชายคนรองเท่านั้นที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับเสือป่า
- การที่ลูกทั้งสามคนมีความเกี่ยวพันกับกิจการเสือป่าได้สร้างความไม่พอใจให้แก่พระภริมณั้วรากรเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นตัวละครที่เหลือส่วนมากเป็นผู้ที่ได้เข้าร่วมกับกิจการเสือป่าทั้งสิ้น

(อัญชลี ภูพะกา, ๒๕๕๓, น.๒๘๕)

เนื้อหานำเสนอ

- กิจการเสือป่า
  - การให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการเสือป่า
  - ประชาชนควรมีลักษณะแบบเสือป่าเพื่อทำหน้าที่ป้องกันชาติ
  - เสียชีพอย่าเสียสัตย์คือหัวใจสำคัญของการเป็นเสือป่า
- การเตือนให้ระวังภัยจากคนจีน
- แนวทางการดำเนินชีวิตของผู้หญิงไทยในชาติสมัยใหม่

ลิงก์หนังสือ

<https://vajirayana.org/%E0%B8%AB%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%83%E0%B8%88%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%9A>

รายการอ้างอิง

- ทิพย์สุนเตร นาคชน. (๒๕๑๖). *บทละครพูดร้อยแก้ว พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, แผนกวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ภูพะกา. (๒๕๕๓). *พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: วรรณคดีกับการสร้างชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรศษุภีบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.